

nea gropii, unde adusesem cu o zi înainte cimentul și balastul necesar, am reușit ca în două ore să ne achităm și de această datorie.

Și totuși, lumea mă întreabă și acum ce s-a făcut sau unde sunt oasele scoase din groapă. După ce au scos din groapă neglijent osemintele, frații Tănase au lăsat groapa neastupată iar pe marginea ei numeroase mărturii, neimportante pentru ei. A trebuit să o astup eu, iar mai târziu să nivelez pământul, pentru a nu fi acuzați de localnici că ne-am bătut joc de acești nevinovați morți.

ALTE EXECUȚII

Din discuțiile avute cu oamenii din diverse zone ale județului, am putut să constat că asasinate asemenea celor de la Dealul Mărului sau Dealul Balaurului au mai avut loc și în alte părți ale ținutului Neamț, dar din lipsă de informații precise privind locul unde au fost îngropate victimele, nu s-au putut descoperi probe care să le confirme.

Cele mai importante mărturii s-au referit la împușcarea a circa 20-30 de preoți în apropiere de Mănăstirea Neamț. În perioada anilor 1949-1950 au avut loc arestări masive în rândul preoților greco-catolici, dar și asupra celor romano-catolici și ortodocși. Întrucât închisorile erau suprapopulate cu deținuți politici, au fost adunați și ținuți sub stare de arest în clădirea seminarului monahial de la Mănăstirea Neamț, iar o parte dintre aceștia au fost împușcați. M-am deplasat la Mănăstirea Neamț pentru a culege informații de la călugării bătrâni, dar m-am lovit de o tăcere totală, nimeni nevoind să discute despre aceste execuții. Nu pot și nici nu am dreptul să-i judec pe acești călugări bătrâni care nu vor să vorbească despre crimele respective, deoarece vina nu este a lor, ci a celor puși să conducă biserica. Or acești bătrâni, care încă din tinerețe s-au pus în slujba bisericii, intrând în viața monahală, au trebuit să depună un jurământ monahal, iar în legămintele luate a fost și cel

al ascultării, jurământ pe care comuniștii l-au folosit în interesul lor, dar în dauna bisericii.

Regimul comunist urmărind compromiterea bisericii, dar în același timp voind și să se folosească de ea, au fost numiți în funcție de conducere în mănăstirii, stareți și starețe, persoane recomandate de Securitate sau chiar securiști îmbrăcați în sutane. Or, aceștia nu au permis călugărilor să vorbească despre abuzurile făcute de Securitate în mănăstiri, mai mult, tot pe baza acestui legământ de ascultare îi obliga să coopereze cu Securitatea. Dacă în 1990 ar fi avut loc și o schimbare reală în sânul bisericii, atunci ascultarea ar fi fost făcută numai în folosul bisericii și nu în interesul Securității sau al politicienilor. Dacă ar fi avut loc o schimbare în conducerea mănăstirilor altfel s-ar fi comportat acei monahi bătrâni, dacă ar fi avut voie să spună adevărul, încât ar fi ieșit la suprafață multe lucruri care au rămas necunoscute până în ziua de astăzi. Așa se explică și faptul că datorită acestui jurământ de ascultare, atât călugării, cât și maicile din mănăstiri au votat în alegerile de după 1990 pe foștii comuniști în frunte cu Ion Iliescu.

Despre această execuție mi-au vorbit doi călugări de la Mănăstirea Sihla, probabil tocmai pentru că aceștia nu erau sub ascultarea starețului de la Mănăstirea Neamț, nefiindu-le interzis acest lucru, ca și diaconului profesor Ion Ivan, venit în mănăstire după aproape doi ani de la execuții și care a auzit vorbindu-se de crimele ce au avut loc.

Despre aceste asasinat mi-a mai vorbit Neculai Aioanei din comuna Pipirig, care mi-a spus că Securitatea a luat 3 muncitori de la fabrica de cherestea din mănăstire și care au participat la execuții. Unul dintre muncitori, Vamanu, locuia în spatele pieței din Tg. Neamț; nu după mult timp acesta s-a îmbolnăvit și a stat la pat paralizat 20 de ani, până a murit. Al doilea, al cărui nume l-am uitat (agenda, în care era trecut și numele său mi-a fost furată) s-a sinucis, în timp ce al treilea, Bocăneț, a părăsit acele locuri, stabilindu-se în jurul orașului Piatra Neamț, dar nu am reușit să-l descopăr, fiind probabil

mort și el. Locul execuției ar fi fost la marginea pădurii din spatele seminarului.

Se vorbește și de o altă execuție la aproximativ 5-6 km de Mănăstirea Neamț, în apropiere de schitul Icoana Veche, la punctul numit „Vărăriei”. Aici a fost găsit un craniu găurit de un glonț, dar nu se poate ști dacă este o victimă a regimului comunist sau a vreunui soldat ucis în timpul războiului, craniul fiind descoperit în urma surpării unei porțiuni din malul pârâului Nemțișor, ce curge prin acel loc.

Din informațiile adunate apar și unele contradicții privind victimele, unii susținând că ar fi preoți greco-catolici, în timp ce alții spun că ar fi fost și romano-catolici și ortodocși, importante fiind crimele săvârșite. Interesantă a fost discuția cu Gamalin Păvăloiu, fost librar al Mănăstirii Neamț, în vârstă de 92 de ani, care m-a primit cu multă căldură, dar când a auzit despre ce este vorba, speriat mi-a ripostat:

— *Ce, vrei să mă dea afară din Mănăstire, să rămân pe drumuri? Lasă-mă în pace!*

A ieșit din cameră speriat, încât am fost nevoit să mă retrag fără a afla ceva. După mai bine de un an, întâlnindu-mă cu starețul Mănăstirii și întrebându-l de ce refuză călugării să discute despre acest subiect, s-a arătat surprins, cerându-mi să dau un exemplu. I-am dat numele lui Gamalin Păvăloiu. În acest timp, trecând prin apropiere un călugăr, îl oprește și-i spune să meargă cu mine la Gamalin Păvăloiu și să-i comunice că el, starețul, îi spune să-mi povestească tot ce știe despre ceea ce îl voi întreba. De data aceasta deși m-a recunoscut, am fost primit fără teamă și cu bunăvoință, dar se putea vedea multă reținere din partea lui. Mi-a spus că a auzit despre împușcarea unor preoți, dar nu-și mai amintește nimic din zvonurile care circulau, deși uitarea de care făcea caz pare să fi fost contrazisă de următorul fragment din discuția avută, pe care încerc să-l prezint în linii mari. Printre altele, i-am vorbit de ultima informație obținută, că ar fi fost împușcați și în curtea seminarului câțiva preoți, care ar fi fost îngropați acolo și că

privind prin curtea seminarului mi-a atras atenția o movilă mare de pământ, înconjurată de brazi tineri, care m-a făcut să cred că acolo au fost împușcați și îngropați. Pentru a dispărea orice urmă, au nivelat apoi terenul cu buldozerul, împingând pământul peste groapă, iar brazii din jurul acestei movile au fost plantați de cineva ca un omagiu adus victimelor. I-am mai spus că am de gând să vin cu câțiva oameni, cu care să facem două șanțuri prin această movilă, străbătând-o de la est la vest și de la nord la sud, în speranța că vom da de oase, dacă victimele au fost îngropate sub movilă, al cărei diametru, dacă îmi amintesc bine este de circa 8-10 metri.

După ce a ascultat cu destulă atenție planul meu, mi-a spus să nu mă mai gândesc la acest lucru, deoarece movila pe care am văzut-o a fost făcută în anul 1859, în urma unirii celor două principate, Moldova și Muntenia. Mi-a povestit că în acele vremuri, în locul unde se află astăzi seminarul era un spital de alienați mintali și că unul dintre ei, auzind că s-a făcut Unirea Principatelor, a propus la ceilalți bolnavi să ridice și ei un monument în cinstea Unirii. Și astfel, cu pumnii, cu străchini sau cu ce au găsit, au început să care pământ, ridicând această movilă, ca un monument al lor în cinstea Unirii. Nu cunoșteam istoria acestei movile de pământ, auzită acum din gura lui Gamalin Păvăloiu, care m-a făcut să renunț la intenția mea, ce ar fi necesitat o muncă enormă făcută numai cu hârlețul, ca și cheltuieli materiale mari, datorită distanței de 65-70 km, la care s-a adăugat și pierderea speranței în a descoperi ceva. Mă gândesc și acum la călugărul Gamalin Păvăloiu, cum de a uitat cele petrecute cu 40 de ani în urmă, dar mi-a relatat cu destule amănunte construirea acelei movile de pământ.

O descoperire destul de misterioasă a avut loc la Mănăstirea Pângărați, tot din județul Neamț. Această Mănăstire a fost preluată de Securitate și transformată într-un punct conspirativ al acesteia, într-o anexă a ei între anii 1950-1956, după cum reiese din înscrisurile de pe pereții celulelor. Astfel, am găsit diverse însemnări, cu nume de oameni, în unele afirmându-se

„am fost adus aici pentru a fi omorât”. Din păcate celulele fiind transformate în depozite pentru păstrarea cartofilor, a verzei și a altor zarzavaturi, pereții au mucegăit și astfel multe înscrisuri s-au șters, puține din ele mai sunt lizibile astăzi. Se găsesc pe pereți numeroase semnături ale unor militari, probabil din timpul construirii barajului lacului de acumulare de la Bicaz.

Dar cea mai importantă descoperire la această mânăstire a avut loc când a început să se facă reparația și desfundarea canalizării. Cu această ocazie au fost scoase la lumină oase provenind de la mai multe schelete umane. Deși nu se știe când și cum au apărut în acel cămin, totuși aparțin regimului comunist deoarece canalizarea a fost făcută după 1950, în perioada când era la dispoziția Securității, iar refacerea ei a început prin 1995. Cu toate că s-a scris în presa locală despre această descoperire, nu s-a întreprins nimic pentru aflarea adevărului. Dar dacă marea parte a opiniei publice a rămas nepăsătoare la această veste, nu același lucru s-a întâmplat cu cei interesați în ascunderea adevărului, care vor lansa diverse zvonuri, prin care se urmărea negarea acestei descoperiri.

La o asemenea încercare de dezinformare am fost de față într-o zi când călătoream cu trenul personal pe ruta Piatra Neamț-Bacău. În același vagon se afla și un călugăr pe care-l mai văzusem pe la Mânăstirea Pângărați și care mergea la Galați. M-am așezat în fața lui pentru a-l întreba ce se mai știe de oasele găsite cu ocazia refacerii canalizării, deoarece în ziare nu se mai scrie nimic. Spre surprinderea mea, îmi spune că cele scrise de starețul Luca Diaconu în ziar sunt povești, prin care vrea să se facă remarcat. Cunoscându-l foarte bine pe starețul Mânăstirii și știindu-l un om foarte cinstit, m-am înfuriat încât i-am spus:

— *Părinte, spune drept în fața oamenilor care se uită la noi, ești preot sau securist?* Încercând să zâmbească în fața lumii, îmi răspunde:

— *Sunt preot, cum securist dacă stau la mânăstire?!*

— *Dar cum poți să minți că părintele Luca, starețul mă-*

năstirii a scris acel articol, când eu știu că articolul a fost scris de ziarista Cristina Brădescu, pe care o cunosc și care a văzut oasele!

Deoarece oamenii uitându-se la el au început să râdă, a plecat din vagon, motivând că nu vrea să se certe, dar a plecat și din Mănăstirea Pângărați.

Prima zi când am avut timp liber, m-am dus la părintele Luca să-i povestesc despre discuția avută în tren cu acel călugăr și astfel am aflat că acesta a plecat din mănăstire, fiind cunoscut ce fel de om este.

Din încercările făcute de a mai descoperi ceva, am găsit doar locul înfundat cu moloz al vechiului tunel prin care se ieșea din mănăstire, spre a se împiedica o eventuală evadare, astfel că urgiile și crimele petrecute acolo, poate, nu vor fi cunoscute niciodată.

În cele ce urmează redau în întregime articolul publicat în cotidianul independent al județului Neamț „Ceahlăul” nr. 1433 din 25 august 1995 de către ziarista Cristina Brădescu.

Mănăstirea Pângărați - fostă închisoare neoficială?

„Mănăstirea Pângărați, ctitoria lui Alexandru Lăpușeanu, a fost construită în anul 1560, pe una dintre colinele muntelui Păru. În perioada 1872 – 1914, beciul castelului domnesc, din incinta mănăstirii, a funcționat ca penitenciar, șase călugări având misiunea de a educa deținuții de drept comun în spiritul Bibliei și a celor 10 porunci.

Regimul comunist a dispus, în 1960, închiderea mănăstirii, aici înființându-se Stațiunea de cercetări biologice, geologice și geografice „Stejarul”. După divizarea stațiunii, în perioada 1983-1990, vechiul castel a fost transformat în depozit de plante medicinale, aparținând Laboratorului „Plantavorel”. La sfârșitul anului 1990, Mănăstirea Bistrița a trimis aici trei călugări, care să revitalizeze tradițiile sfântului lăcaș. O dată cu reluarea activității monahale, după un repaos de 35

de ani, Mănăstirea Pângărați s-a dovedit a fi un loc plin de surprize. **Căminele menajere erau pline de oase.** Călugării au constatat că biserica, chiliile și castelul domnesc se află într-un stadiu avansat de degradare și că în afară de instalațiile electrice (constând într-o sumă de improvizații) nimic nu funcționa.

Prima grijă a monahilor a fost repararea instalațiilor sanitare și de apă curentă. Așa au fost descoperite cele două cămine menajere din curte, pline cu oase umane. *„Păreau oseminte de oameni tineri. Erau negre și pline de mizerie. Din păcate, craniile erau strivite, am găsit numai așchii, așa că nu ne-am putut da seama cam despre câte schelete este vorba. Le-am curățat și le-am îngropat creștinește, cu slujbă și praznic”,* a declarat părintele stareț Luca Diaconu.

La vremea respectivă, călugării, obișnuiți să găsească la tot pasul osemintele foștilor slujitori ai mănăstirii, nu și-au dat seama că ar trebui să facă publică descoperirea. A apărut însă și ipoteza că închisoarea a fost folosită și în timpul comuniștilor, pentru deținuții politici. Teoria este sprijinită de inscripțiile de pe pereții celulelor, cele mai multe datând din perioada 1950-1953. Formulările de tipul: *„am stat aici 5 zile”* indică izolări temporare, deci, este posibil, ca în tronsonul vestic - unde se află 8 celule - să fi fost carcera, iar penitenciarul propriu-zis să se afle în cealaltă jumătate a subsolului, pe latura sudică, unde, încă n-a intrat nimeni. Bătrânii satului, unii foști angajați ai instituțiilor „Stejarul” și Plantavorel, împinși de curiozitate, au vrut să spargă zidul pentru a vedea ce este dincolo. *„Șefii nu ne-au dat voie să săpăm. Au spus că este monument istoric și nu se cade să-l distrugem. Nimeni nu știe ce-o fi acolo, în afară, poate, de părintele Visarion”,* declara un fost paznic la Stațiunea „Stejarul”.

Părintele Visarion a fost singurul locatar al mănăstirii în perioada 1983-1990, având rolul de ghid pentru eventualii turiști (cum biserica era închisă, nu se țineau slujbe). Sfinția-sa, actual slujitor al Mănăstirii Agapia, ne-a mărturisit că: *„Ar fi*

un tunel care leagă pivnița castelului de sanatoriul din Bisericiani și un altul cu ieșire la poala muntelui Păru", singurele căi de acces spre partea secretă a subsolului, despre care a auzit dar nu l-a folosit. Gurile rele spun că între părintele Visarion și securiști se stabiliseră legături serioase, iar mănăstirea devenise un fel de „cuibușor de nebunii” pentru băieții cu ochi albaștri.

Drept este, că și înainte de 1983, cele două instituții care au funcționat aici, s-au „bucurat” de vizitele, suspect de dese ale Securității, deși activitatea lor nu justifica o asemenea „atenție”. În puterea nopții, veneau mașini cu câte doi, trei securiști. Eu aveam ordin să nu permit nimănui străin să intre în instituție. Plecau la mănăstire. Ce făceau acolo nu mai știu, dar am văzut că aveau chei și intrau peste tot (fost paznic la Plantavorel).

Surprizele continuă în anul 1991, când, în timpul săpăturilor din jurul bisericii (pentru un canal de aerisire) este descoperit un schelet fixat între două stânci. Călugării spun că: „poziția osemintelor era nefirească. Scheletul avea umerii mult aduși în față, de parcă cineva l-a îndesat ca să încapă acolo. Era acoperit cu un strat de pământ de 30 cm, iar craniul era deosebit de mare”. Cine oare putea face astfel de înhumări „ortodoxe”? Și cum și-or fi găsit sfârșitul bieții oameni?

Posibilitatea ca scheletele să fie ale deținuților de drept comun, de la vechea închisoare este exclusă, din două motive. Mai întâi, pentru că exista un cimitir al „hoților” unde cei decedați erau îngropați creștinește și apoi, fiindcă lucrările la instalațiile sanitare au început după 1950.

În eventualitatea că aici erau aduși deținuți politici, totul se explică. De altfel, zidurile groase de peste 2 m asigurând o bună izolare fonică, creau un cadru propice pentru o astfel de activitate. **O sursă radioactivă aflată lângă mănăstire a fost dezafectată în 1992.** În 1970, lângă mănăstire este construit un buncăr din beton, care va servi drept adăpost pentru o sursă de cobalt (material radioactiv). Deși Stațiunea „Stejarul” căreia îi aparținea această sursă, și-a mutat sediul în 1983, sursa

a fost dezafectată abia după ce starețul Luca a trimis memorii către Ministerul Mediului și Ministerul Sănătății, în 1992.

O fi vreo legătură între materialul radioactiv și scheletele găsite? Oricum, după spusele d-lui Pruteanu Cornel, fizician în cadrul Laboratorului de igiena radiațiilor „*omul expus unui flux de cobalt, suferă dereglări de metabolism, schimbarea compoziției sângelui și dereglări ale sistemului nervos. Dacă expunerile se repetă, după maximum 3 luni se produce decesul*”. Tot dumnealui ne-a mărturisit că, din câte știe, persoana care lucra efectiv cu acea sursă - un fizician din Galați - a părăsit țara înainte de decembrie 1989.

Puse laolaltă, toate acestea conturează imaginea unui loc ascuns de priviri indiscrete și cu multe „folosințe”.

Pentru o anumită perioadă, vechiul castel pare să fi adăpostit o sumă de lucruri ciudate. Sau rele. Și cum răul lasă urme adânci, îi rugăm pe cei care au avut de suferit să ne caute.”

Cristina BRĂDESCU